

Sygn. akt I ACa 372/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski (spr.)
Sędzia:	SA Jolanta Terlecka
Sędzia:	SA Ewa Popek
Protokolant	Sekretarz sądowy Magdalena Szymaniak

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2013 roku w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego w H. i Dyrektora Zakładu Karnego w B. zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia 5 lutego 2013 roku, sygnatura akt I C 563/11

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda A. K. na rzecz Skarbu Państwa

Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje radcy prawnemu M. Ł. wynagrodzenie w kwocie 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych powiększone o 23 % podatku VAT,

które wypłaci Sąd Okręgowy w Zamościu z tytułu pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi w postępowaniu odwoławczym.

I ACa 372/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Zamościu oddalił powództwo A. K. przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w H. i B. o zasądzenie zadośćuczynienia za długotrwałe przebywanie w celach, w których powierzchnia była mniejsza niż 3 m², brak należytej wentylacji, brak prowadzenia zajęć kulturalno-oświatowych.

Za podstawę rozstrzygnięcia sąd wskazał następujące ustalenia i wnioski :

A. K. przebywał w Zakładzie Karnym w H. w okresie od 21 stycznia do 23 listopada 2000 roku. W czasie osadzenia powód nie zgłaszał żadnych uwag i skarg odnośnie panujących w Zakładzie Karnym warunków. W Zakładzie Karnym B. powód przebywał w okresie od 16 grudnia 2000 roku do 11 lutego 2011 roku. W tym czasie przebywał w kilku różnych celach na dwóch różnych oddziałach. W trakcie odbywania kary powód nie zgłaszał żadnych uwag czy też skarg na warunki sanitarne, socjalne, czy żywieniowe. Powód był tam zatrudniony odpłatnie w charakterze kucharza w okresie od 1 listopada 2007 roku do 24 listopada 2009 roku. Powód sam starał się o tę pracę, a Dyrektor ZK wyraził zgodę. Więźniowie mieli zagwarantowany 1-godzinny spacer w ciągu dnia. Na zalecenie lekarza, po wyrażeniu zgody przez Dyrektora ZK czas ten mógł być zwiększony. Generalnie więźniowie mogli korzystać z łaźni raz w tygodniu. W celach mieli dostęp do bieżącej wody. Jednocześnie więźniowie zatrudnieni, przebywający na oddziale III, mogli się kąpać codziennie. Więźniowie mają zapewnione zajęcia kulturalno-oświatowe w specjalnie wydzielonej świetlicy.

W oddziale III Zakładu Karnego B. wszystkie cele są dla więźniów niepalących. Palić było można jedynie w specjalnie wyznaczonym do tego pomieszczeniu. Więźniowie palący i niepalący nie byli umieszczani w jednych celach. Zakład Karny zapewniał więźniom opiekę medyczną i stomatologiczną.

Od 2009 roku w przypadku przeludnienia w ZK B. Dyrektor wydaje indywidualne decyzje o umieszczeniu więźniów w celach bez zachowania wymogów w zakresie dopuszczalnej powierzchni mieszkalnej na okres do 14 dni. Wcześniej tego rodzaju decyzje nie były wydawane. Przed 2009 roku w ZK B. były okresy przeludnienia.

Cele w ZK są wyposażone w system wentylacji grawitacyjnej z kratką wentylacyjną. Co roku przeprowadzany jest przegląd i czyszczenie kominów wentylacyjnych. W celach były wydzielone kąpiki sanitarne, toaleta była odgradzona ścianami i posiadała drzwi. Od 1998 roku systematycznie w ZK B. były przeprowadzane kapitalne remonty. Zostały wymienione wszystkie instalacje. Ani w celach, ani też w łaźni nie było na ścianach pleśni czy też grzybów.

W świetle wyżej dokonanych ustaleń sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo jest bezzasadne. Zdaniem sądu powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa. Dowód dochodząc roszczeń majątkowych z tytułu naruszenia dóbr osobistych winien wykazać (udowodnić) fakty, z których wywodził swoje roszczenie czego nie uczynił. Nie wykazał w jakim zakresie doszło do naruszenia jego dóbr osobistych, na czym, poza czasowym przebywaniem w celi bez zapewnienia minimalnej powierzchni 3 m², polegało naruszenie jego godności osobistej ; czy w związku z tym doznał jakiegoś uszczerbku. Z materiału dowodowego nie wynika, by powód skarżył się na warunki w celi ani wychowawcom, ani Dyrektorowi ZK nie zgłaszał żadnych uwag odnośnie warunków odbywania przez niego kary. Powód nie udowodnił również, że przebywając w przeludnionej celi spotkał się np. z nieprawidłowymi zachowaniami ze strony innych współosadzonych i w ten sposób ucierpiał jego godność osobista.

Wyrok sądu pierwszej instancji zaskarżył powód apelacją, którą wniósł zarówno jego ustanowiony w sprawie pełnomocnik z urzędu oraz sam powód. Oba wniesione środki zaskarżenia należy potraktować jako jedną apelację, gdyż ta sama strona może wnieść od jednego wyroku jedną apelację.

W apelacji powód zarzuca naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania oraz błędne przyjęcie, że to na powodzie ciążył ciężar udowodnienia, że w okresie osadzenia w obu Zakładach Karnych przebywał w celach o powierzchni mniejszej niż 3 m² oraz , że cele nie miały sprawnej wentylacji i że zajęcia kulturalno- oświatowe nie były prowadzone.

Wskazując na powyższe powód domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja nie jest zasadna.

Podnieść należy na wstępie, że powód w toku procesu był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, który zmodyfikował żądanie wniesione przez powoda pismem z dnia 24 sierpnia 2011 r. (k. 145 i n.n.) w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w H. kwoty 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia za długotrwałe przebywanie w celach, w których powierzchnia była mniejsza niż 3 m², brak należytej wentylacji, brak prowadzenia zajęć kulturalno-oświatowych oraz kwoty 120.000 zł od Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w B. tytułem zadośćuczynienia za długotrwałe przebywanie w celach, w których powierzchnia była mniejsza niż 3 m², brak należytej wentylacji, brak prowadzenia zajęć kulturalno-oświatowych, występowanie grzyba.

Podnieść również należy, że pozwany już w odpowiedzi na pozew podniósł zrzut przedawnienia roszczeń za okres poprzedzający trzyletni okres przed wytoczeniem powództwa tj. za okres poprzedzający datę 8 stycznia 2007r. Do tej kwestii sąd pierwszej instancji nie odniósł się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. a zarzut ten należy ocenić gdyż od jego oceny zależy zakres czasowy rozważań co do warunków w jakich powód przebywał.

Skoro nie uczynił tego sąd pierwszej instancji to może to uczynić sąd odwoławczy, który jest również sądem merytorycznym i rzeczą jego jest nie tylko kontrola prawidłowości rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, ale ponowna ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego w świetle kryteriów zawartych we wskazanym wyżej art. 233 kpc oraz ocena podnoszonych przez strony zarzutów i właściwe zastosowanie prawa materialnego do ustalonych faktów i podnoszonych zarzutów.

Podniesiony zarzut przedawnienia należy uznać za słuszny i skuteczny. Pełnomocnik powoda podnosił iż zarzut ten jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego nie wskazując jednak z jaką konkretnie zasadą współżycia społecznego pozostaje w sprzeczności podniesienie tego zarzutu. Pełnomocnik powoda podnosi, że powód nie miał wiedzy odnośnie terminu przedawnienia roszczeń, ale również i nie zdawał sobie sprawy z możliwości jego dochodzenia co samo przez się (pomijając już kwestię prawdziwości tego twierdzenia) nie stanowi o nadużyciu prawa przez pozwanego zgłaszającego zarzut przedawnienia.

W świetle powyższego pod kątem zgłoszonych roszczeń powoda należy rozpatrywać jedynie okres od 8 stycznia 2007r. do 11 lutego 2011 roku, gdyż do tej daty powód przebywał w Zakładzie Karnym w B.. Roszczenia związane z pobytem w Zakładzie Karnym w H. (w okresie od 21 stycznia do 23 listopada 2000 roku) oraz wszelkie wywody powoda zawarte w apelacji, a dotyczące okresu poprzedzającego datę 8 stycznia 2007 r. z uwagi na skutecznie podniesiony zarzut przedawnienia pozostają poza zakresem rozważań co do ich zasadności.

W Zakładzie Karnym w B. jak wynika z danych przedstawionych przez pozwanego (k.112-116) powód przebywał w celach gdzie okresowo (bo nie ciągle) zagęszczenie przekraczało dopuszczalną normę 3 m² w okresie od 18 października 2007 r. do 5 lutego 2009 r. , gdyż po tej dacie norma 3 m² na jedną osobę była zachowana. Był to zatem okres ok. 15 miesięcy.

Rozważając roszczenie powoda o zasądzenie zadośćuczynienia za ten okres nie można tracić z pola widzenia faktu, że obowiązywał w tym czasie art 248 § 1 kkw, który dopuszczał w szczególnie uzasadnionych przypadkach umieszczenie osadzonego w celi na czas określony gdzie powierzchnia na jedną osobę była mniejsza niż wynikająca z art. 110 kkw norma 3 m² . Przepis ten został wprowadzony wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. został uznany za niezgodny z Konstytucją, ale obowiązywał do 6 grudnia 2009 r. czyli w całym rozpatrywanym okresie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w B.. Decyzja o umieszczeniu w jednej celi większej ilości osadzonych z naruszeniem normy 3 m² jakkolwiek wiązała się z określoną dolegliwością dla osadzonych to jednak nie była w świetle obowiązującego wówczas prawa bezprawna.

W uchwale składu 7 sędziów z dnia 18 października 2011 roku, Sąd Najwyższy stwierdził, iż umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych. Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 kc za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy od winy (sygn. akt III CZP 25/11, OSNC

2012/2/15). Nie oznacza to jednak, że zawsze tego rodzaju sytuację należy kwalifikować jako naruszenie dóbr osobistych uprawniające do żądania zadośćuczynienia, gdyż należy badać okoliczności konkretnej sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2011 roku, sygn. akt II CSK 721/10, LEX nr 1102655).

W tej sprawie nie można pomijać faktu, że powód w większości rozpatrywanego okresu pracował w Zakładzie Karnym w kuchni (od 1 listopada 2007 roku do 24 listopada 2009 roku) co wiązało się z tym, że znaczną część dnia przebywał poza celą, a zatem fakt, że powierzchnia celi była mniejsza niż 3m² na osobę nie miał większego znaczenia.

Odnowę przyznania przez sąd pierwszej instancji powodowi zadośćuczynienia z tytułu przebywania w „zagęszczonej” należy zatem zaaprobować. Nie bez znaczenia jest również to, że od 5 lutego 2009 r. do końca pobytu powoda w Zakładzie Karnym w B. norma powierzchniowa 3m² była przestrzegana, a powód z roszczeniem wystąpił w 2010 r., kiedy już nie przebywał w tym zakładzie karnym. Art. 448 k.c. stanowi, że w razie naruszenia dóbr osobistych sąd „może” przyznać odpowiednią kwotę tytułem zadośćuczynienia, a zatem dopuszczalne są również orzeczenia, gdzie mimo stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych sąd zadośćuczynienia nie przyzna. W tej sprawie poza niezachowaniem metrażu na jedną osobę w pewnych okresach czasu inne zarzuty powoda nie zostały potwierdzone, a część z nich ponadto uległa przedawnieniu.

Co do zarzutów proceduralnych podniesionych w apelacji sporządzonej przez powoda to nie są one zasadne. Przesłuchanie powoda jako strony w trybie art. 299 kpc nie jest obligatoryjne i tylko wtedy stosowane gdy po wyczerpaniu środków dowodowych pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W tej sprawie sąd pierwszej instancji po przeprowadzeniu dowodów zaoferowanych przez strony uznał sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia merytorycznego, a zatem nie musiał sięgać po dowód z przesłuchania stron. Dowód z zeznań świadka R. S. zawnioskowany w apelacji powoda podlegał pominięciu na podstawie art. 381 kpc jako spóźniony.

Reasumując powyższe zaskarżony wyrok jest prawidłowy, a apelacja strony powodowej jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny w Lublinie na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w wyroku. O kosztach sąd orzekł na podst. art. 98 § 3 kpc w zw. z § 6 pkt 6, § 12 ust.1 pkt 2 oraz § 19 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).